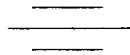

hogy mindkét mintában igen gyenge a demokrácia és az önkormányzat összefüggésének tételezése, másrésztől minimális az elutasítottsága a határok nyitottságának és a külföldiek, idegének megjelenésének. A munkában központi helyet foglal el a korrupció elleni harc. Fontos információkat szolgáltat a vizsgálat az irányítási, szervezési, pedagógiai és módszertani szempontból is, amely szerint az iskolában dominál a tanári önkormányzat, s ez természetesen összefügg a tanulók kapcsolataival, hiszen az iskolai demokrácia és a tanári önkép összekapcsolódik a tanulók élethelyzetével. További elemzésre orientálnak azok az adatok, amelyekből kitűnik, hogy a tanulók a demokráciához sorolható országokat a volt szocialista országok között keresik, valamint az is, hogy a két ország politikai rendszerének megítélését, a demokratikus választások alulértékelését hogyan értelmezik. Adatokat ismerhetünk meg a vizsgálat alapján az europogár alapvető, ugyanakkor legkényesebb jellemzőiről, a nemzeti, a nemzeti-ségi és az etnikai jellegű diszkrimináció minden formájáról. Mindkét mintában magas a cigány származás elutasítottsága. A demokrácia gyakorlásának legfontosabb gyakorlóterepül a családot, az iskolát, a baráti kört jelölik meg, de az adatokból az is kitűnik, hogy a demokrácia gyakorlására nincs lehetőségük a tanulóknak.

Vizsgálati tapasztalataival a szerző segítséget ad a pedagógusoknak, intézményvezetőknek, a közoktatásban dolgozóknak, hogy a közoktatáspolitikai koncepciókat, az iskolák metodikai rendszerét megújítsák, munkájukat tudatosabbá tegyék a témára vonatkozóan, ugyanakkor a vizsgálatban alkalmazott valamennyi fogalomnak is megtalálják a magyarázatát. A kutatási beszámoló egy-egy példányát érdemes beszerezni az iskolai könyvtár számára.

Városi Pedagógiai Intézet, Miskolc, 2001.

DR. DOMONKOS JÁNOS
ny. iskolaigazgató, irodalomtörténész
Budapest

A régmúlt örökségéből

Erdélyi Zsuzsanna: Aki ezt az imádságot...

Erdélyi Zsuzsanna (1921) Európa-szerte ismert Kossuth-díjas folklorista „*Aki ezt az imádságot...*” című kötete a pozsonyi *Kalligram Kiadónál* jelent meg. Egy tanulmányát és folklórszövegeket, imákat, imazáradékokat tartalmaz, 17 kottával és színes képekkel díszítve.

Magyarországon és a Kárpát-medencében a szóbeliség örizte meg a késő középkor nemzeti nyelvű vallási lírájából, főként a passióepikából s a Máriasiralom-lírából azt, amit szerencsésebb országokban az írásbeliség is. Terjesztésében a ferencesek játszottak fő szerepet. E népi imádságok központi témája a Krisztushalál. Erre utalnak az Európa-szerte fennmaradt imádságzáradékok: Aki ezt az imádságot... (ezek adják a kötet címet is!). E záradékokban fejeződik ki az emberek és az égiek közti egyezés. Ha Krisztus szenvedéseit és Mária anyai fájdalmát felidézzük, átéljük, azonosulunk vele, magunk is valamelyest részesévé válhatunk Krisztus megváltó-engesztelő áldozatának, és joggal várhatjuk-remélhetjük a kilátásba helyezett lelki hasznot, kegyelmet, akár az üdvözülést is.

Szerencsés helyzet, hogy a szerző nagysikerű „Hegyet hágék, lőtőt lépék” című könyve után, mely summázta, szétterítette a magyar imádsághagyományt, most európai távlatokban tudja láttatni a keresztény értékeket. A kötetben a távoli középkor hangja-szava csendül föl az

Uraltól a Hispán félszigetig, vagy Izlandtól Szicíliáig. Gazdag anyag áll rendelkezésre délszláv, sváb, ruszin, román hazai nemzetiségek többnyire tájnyelvén.

E sorok írója szívét külön is melengeti, hogy szűkebb pátriájából, Vas megyéből, többek közt a Rába-parti szlovének imádság-hagyományaiból is kapunk egy csokrot: nemcsak Szakonyfaluból, Apátistvánfalvából, Rábatótfaluból, hanem még Felsőszőlőnőkről is.

Erdélyi Zsuzsannának sikerült bebizonyítani, hogy a magyar anyag – amely ebben a kötetében csak egy-egy összehasonlító példa erejéig található meg – a késő középkori magyar nemzeti költészetünk továbbélése. Összeurópai hagyomány ez, amely ott, ahol nem dült tatár meg török, leírva is megmaradt.

A könyv címe is erre utal, hogy a versek Európa-szerte minden nyelven ezzel a formulával zárulnak (hangsúlyozza a szerző egy mostani interjúbán): *Aki ezt az imádságot elimádkozza, annak...* (itt egy változatos szöveg következik) ... például: hét bűne vagy halálos bűne megbocsáttatik, kinyílik számára az ég és bezárul a pokol kapuja stb. Ezek a záradékok bizonyos egyezséget fejeznek ki Isten és az ember között. Az emberek pedig erre fogékonyak, mert üdvözülni szeretnének. Aki ezt az imádságot elmondja, jutalmat kap érte. Már a középkori kódexekben feljegyzett imádságokban is ott található ez a „hasznofogalom”. Imádkozni kell, mert „megéri”. Nyerni lehet ezáltal valamit. Ezért is mondják hathatós vagy üdvös imának.

A kötetben lévő tanulmány (amely azután imádságszövegekkel bővül) néprajzi, történeti, áhítattörténeti, néplélektani s irodalmi összefoglaló az archaikus népi imádságok keletkezéséről, funkciójáról, stílusbeli és zenei értékeiről. Leginkább a több száz éves imádságok jellemző befejező részéről, az imazáradékokról, amelyek egyébként a középkori, pápai búcsúk szövegének emlék-örzői.

Érdemes megemlíteni, hogy Erdélyi Zsuzsanna Dobozi Elemérné a folklorista Erdélyi János (1814–1868) unokája, aki magyar költő, kritikus, filozófus volt, aki felfogásával Petőfi útját egyengette, bár Arany János költészete közelebb állt hozzá. Erdélyi Zsuzsanna apja, Erdélyi Pál (1864–1936) irodalomtörténész, könyvtáros, egyik jeles műve: *Jókai útja Rév-Komáromtól Pestig* (1925). Szerzőnk, Erdélyi Zsuzsanna fő kutatási köre: *a vallásos népköltészet archaikus műfajai, a szájhagyományban megőrzött Mária-líraepika és a passióepika*.

* * *

Molnár József: Misztótfalusi Kis Miklós

Az egyetemes magyar kultúrélet nyilvánossága előtt róhatjuk le köszönetünket a szerzőnek e patinás kötet létrejöttéért kifejtett több évtizedes munkájáért. Molnár József (1918) könyvkiadó gyermekkorát a Vas megyei Csepregen töltötte rokonai közt. 1948-ban elhagyta az országot. Megannyi erős kötelék fűzi Misztótfalusi Kis Miklóshoz (1650–1702), műve hőséghez. Élete nagyobb részét Nyugaton töltötte. Hazája művelődését legjobban szolgálni ott tudó betűmetsző, könyvnyomtató, kiadó és író. Nyugaton magyar nyomdát, majd az Aurórával magyar könyvkiadót alapított, és kiadta az Új Látóhatárt Borbándi Gyulával. Molnár József arca a vele együtt munkálkodók gondolatvilágában szinte egybeolvadt Misztótfalusiéval. Sorszerűvé vált, hogy Molnár József egész életműve azt a fő célt szolgálja, hogy elődjének, Misztótfalusi Kis Miklósnak alkotói munkásságát megörökítse.

Az olvasóhoz intézett bevezetés kiemeli, hogy ez a könyv főként a magyar kultúrhagyományok s kultúrtörténet iránt érdeklődők részére ajánlott. Nem kifejezetten szakkönyv. Kitűnően meghatározza Misztótfalusi Kis Miklós – aki Alsómisztótfalu szülőhelyétől járt életútját a kolozsvári végső nyughelyig – helyét az európai művelődés történetében.

Kodály Zoltán már fél évszázaddal ezelőtt – amikor még semmit sem tudhattunk amszterdami betűinek világraszóló sikeréről – ráirányította figyelmét a majdani kutatóknak: „Kül-

földi működésének a helyszínen utánajárni; ha még lehet, betűit összegyűjteni: még le nem rótt tartozása a magyar tudománynak.”

Éppen ezért a könyv Misztótfalusi nyomdokait kutatva részletekbe menően taglalja az európai nyomdászat, de elsősorban a betűmetszés történetét, benne az ő példaképei, a holland könyvnyomtatók és betűszedők tevékenységét, s benne az Amszterdamban metszett remek betűinek fogadtatását és későbbi megtermékenyítő hatását az európai betűművészetre.

Betűmetsző munkássága azonban túlterjedt a latin betűk világán. Könyvünk szerzője beszámol az örmény, főként az alig ismert georgiai betűkészítés körülményeiről.

Misztótfalusi büszke volt még a firenzeieknek készített betűire is, de leginkább a georgiai betűire, mert ezek szerinte nem csak a magyar névre, hanem Amszterdamra is dicsőséget hoztak.

Köszönetet, elismerést érdemel Molnár József a remekbeszabott, hézagpótló könyvért. Olvasmányos stílusa, érdekes témaköre révén nagyszámú olvasóközönségre számíthat. Kötete a könyvtárak polcairól nem hiányozhat. Várjuk az örökifjú mester további irodalmi alkotásait!

Balassi Kiadó, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, 2000.

DR. DOBCSÁNYI FERENC
ny. főiskolai tanár
Szeged

Méhes György: Őseinkről, hőseinkről

– IGAZ MESÉK A MAGYARSÁG TÖRTÉNETÉBŐL –

„Őrizzük meg, tiszteljük mindazt, ami jó volt a múltban,
mert aki nem becsüli meg a múltat, annak jövője sincs.”

Méhes György

Először is hadd szóljunk néhány szót magáról a szerzőről, Méhes Györgyről, Kossuth-díjas írónkról. Szűkebb hazája Erdély. Székelyudvarhelyen született 1916. május 14-én. Tanulmányait Kolozsvárott végezte, itt szerzett jogi diplomát. Élete, írói munkássága is jobbára ehhez a városhoz kötődött. Főleg ifjúsági regényeket, gyermektörténeteket és meséket írt, de fordítói munkássága is jelentős, akárcsak színűirői tevékenysége. Mintegy tizenkét színműve vált a közönség kedvencévé. A 87 éves író jelenleg új regényén dolgozik, amely ezúttal nem a mesevilágban, hanem a valóságban gyökerezik.

Méhes György szóban forgó történelmi meséskönyve – a honfoglalástól a szabadságharcig – a több évtizeden keresztül írt történeteinek a legjavát foglalja magában. A sikeres első kiadás után most második kiadásban jelenik meg. Ez már önmagában is értékjelző. Nem is beszélve arról a tartalomról, amelyet a kötet 120 izgalmas írása bemutat. Ezekben egyaránt fölfedezhetjük történelmünk neves és névtelen hőseit, örömteli napjait és tragikus eseményeit éppúgy, mint a háborús éveket és a békét, a megnyugvást hozó víg esztendőket.

A magával ragadó, élményt nyújtó történeteket esztétikailag csak fokozza, még teljesebbé teszi az a 240 színes illusztráció, melyet Szentes Zágon készített.

Most ajánlásképpen szabad legyen megidézniünk legrangosabb kortárs íróink, költőink vallomásait Méhes György írói küldetéséről és munkásságáról.

Csoóri Sándor, Kossuth-díjas költő: „... Méhes György lett a Nagy Mesélő. Ő lett Erdély „Láthatatlan embere”, a csöndes és titkos ellenálló, hiszen, aki mesét ír diktatúrák ideje